

Asia: VN/335/2019-OM-118

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vesilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Korkein hallinto-oikeus toteaa lausuntonaan seuraavan:

Vesilakiin esitetään lisättäväksi uudet säännökset kalatalousvelvoitteen, kalatalousmaksun tai niiden yhdistelmän määrittämisestä vesivoimalaitoksen luvanhaltijalle, jos luvassa ei ole määräyksiä kalatalousvelvoitteesta. Ehdotuksella pyritään helpottamaan olemassa olevien lupien tarkistamista ja samalla tukemaan vaelluskalakantojen elvyttämistä.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että kalatalousmääräysten puuttuminen olemassa olevista vesivoimalaitosten luvista (ns. nollavelvoitelupa) on koettu vesilain puutteeksi jo pitkään. Suomen vesistöjen tilatavoitteiden saavuttamisen kannalta on pidetty jo pitkään ongelmallisena, että lupien pysyvyysuoja on ollut varsin korkea. Vaelluskalojen kulkuesteet ovat olleet eräs keskeinen seikka, joka on estänyt vesimuodostumien tilan parantamista ja hyvän tilatavoitteen saavuttamista. Tämä kysymys on näkynyt myös usein Vaasan hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa käsitellyissä valituksissa. Korkein hallinto-oikeus myös korostaa, että EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin täytäntöönpano edellyttää, että lupien pysyvyysuojaa muutetaan.

Ehdotus vesilain muuttamisesta, erityisesti sen yleisperustelut, on laadittu sinänsä asiantuntevasti ja korkeatasoisesti.

Korkein hallinto-oikeus kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että keskeinen säännösehdotus VL 3:21 a on varsin avoin, vaikka sen yksityiskohtaiset perustelut ovat sinänsä varsin seikkaperäiset. Ehdotuksesta ei käy ilmi, milloin valitaan kalatalousvelvoite tai kalatalousmaksu taikka niiden yhdistelmä. Perusteluista ei myöskään saa varsinaista johtoa sille, millä perusteella ja miten olisi päätettävä kalatien ensisijaisuudesta verrattuna istutusvelvoitteeseen, tai milloin ylipäättään lupaa

voitaisiin muuttaa. Korkein hallinto-oikeus kuitenkin toteaa, että vesipolitiikan puitedirektiivin täytäntöönpanoon liittyvänä yleisenä tavoitteena on vesimuodostuman hyvän tilatavoitteen saavuttaminen, mistä syystä kalatien rakentamista on pidettävä perusteltuna lähtökohtana. Ongelmana lienee usein se, että jokivarsi on rakennettu varsin voimakkaasti, jolloin yhden luvan muuttaminen ei tuo toivottuja vaikutuksia kalan kululle. Tämän vuoksi tulisi olla mahdollista asettaa myös ehdollisia määräyksiä, jotka ennakoivat myöhemmin tehtävää kalatietä. Istutusvelvoitteet tulisi nähdä vain täydentävänä keinona olosuhteiden ylläpitämiselle, kunnes toimivat kalatiet saadaan toteutettua vesireitille.

Säännösehdotuksen VL 3:21 a:n 1 momentin viimeisen virkkeen mukaan huomioon otettavat seikat vaikuttavat arviointiperusteilta koko hakemuksen tekemiselle. Toisaalta sähköntuotannon ja sähköjärjestelmän käyttövarmuus tulee osin huomioon otettavaksi arvioitaessa luvan muutoksesta aiheutuvaa kohtuutonta haittaa ehdotetun säännöksen 2 momentin mukaisesti. Säännösehdotuksen käytännön soveltamisen voi arvioida synnyttävän erimielisyyksiä, ja sitovat linjaukset säännöksen soveltamisesta syntynevät tämän vuoksi vasta korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Säännösehdotusta voi pitää varsin tulkinnanvaraisena ja tämän vuoksi ongelmallisena.

Korkein hallinto-oikeus pitää luontevana, että aloiteoikeus säännöksen soveltamiseen on elinvoimakeskuksella kalatalousviranomaisena. Toisaalta kalatalousviranomaisen tehtävänä ei ole sellaisenaan edistää vesimuodostumien hyvän tilan saavuttamista, minkä vuoksi poissuljettuna ei tulisi pitää, että aloite voisi tulla myös Lupa- ja valvontavirastolta ja sen vesienhoidosta vastaavalta yksiköltä. Luonnollisesti hakemuksesta voidaan pyytää lausunto kyseiseltä yksiköltä VL 11:6:n mukaan.

Lausunnon ovat valmistelleet oikeusneuvokset Mika Seppälä ja Jaakko Autio sekä esittelijäneuvos Pekka Kemppainen. Lausunto on käsitelty korkeimman hallinto-oikeuden kansliaistunnossa 9.3.2026.

Presidentti Kari Kuusiniemi

Kansliapäällikkö Jenny Rebold

Tukiainen Elina
Korkein hallinto-oikeus